DAVET USULÜ NASIL OLMALIDIR?

Tevhidin Hakikati

بسم الله الرحمن الرحيم

Evvela gerek size, gerekse davetçi pozisyonunda olan, kendisini öyle değerlendiren, etrafındakilere davet yapan herkese çok önemli bir tavsiyede bulunacağız ki o da şudur: Davetçiliğe girişmeden önce; kendiniz tevhidi öğrenin ve amel edin, ondan sonra davete başlayın. Çünkü günümüzde çoğu kişi, daha kendisi tevhid akidesini öğrenmeden , akidesini sağlam temellere, sarsılmaz delillere bina etmeden etrafındakilere anlatmaya başlıyor. Yani kendisi Müslüman olacak bir ilme sahip olmadan çevresindekileri Müslüman yapmaya kalkıyor. Ondan sonra da bu tür temeli çürük bir davetten bir çok batıl netice çıkıyor. Bu davete muhatap olan kişiler, batıl ve usulsüz bir şekilde dini öğreniyorlar veya öğrendiklerini zannediyorlar. Daha sonra diyelim ki davetçileri hasbelkader ilmini artırıp da akideyi ve menheci öğrendikten sonra bu sefer eski davet kitlesini tekrar düzeltmeye kalkıyor ve çoğunlukla da başarılı olmuyor vs. Bu süre zarfında hakikatte Müslüman olmayan, tevhidi bilmeyen kişiler sırf belli maddeleri tasdik ettikleri için Müslüman hükmü alıyor ve kendilerini o şekilde kurtulmuş addederek artık akide namına bir şey öğrenmekten yüz çeviriyorlar vs. Kısacası davet için önce ilim şarttır. Öyle önüne gelen herkes davetçi olamaz, bu işi için ehliyet şarttır. Yine ihlas şarttır. Davet, Allaha olmalıdır. Günümüzdeki davetlerin ise çoğu Allaha değil şahsa veya bağlı olunan hizbe davettir. O yüzden o kadar davetçinin olduğu bu memlekette hiçbir şey değişmemektedir. Keza davetçi ahlakına sahip olmak şarttır, davetçinin davet ettiği şeylerle amel etmesi şarttır vs. Bu hususta daha çok şey söylenebilir. Davet, günümüzde çoğu kimsenin zannettiği gibi üç beş kafadarın lak lak yaparken meselenin bir şekilde dine geldiği meclislerde yapılmaz. Veyahut da taraftarım, arkadaş çevrem, kafadarlarım çoğalsın diye de davet yapılmaz. Davet, insanları cehennemden kurtarıp Allahın rızasına ve cennete nail olmaları için, buna vesile olmak için yapılır. Bu ciddi bir iştir ve şeri bir meseledir. Bir nevi ibadettir. Namazın, orucun, haccın ahkamı olduğu gibi davetin ya da şeriattaki tam adıyla emri bil maruf nehyi anil münkerin de şartları vardır. Alimler bu konuları bazen müstakil eserlerde, bazen de kitaplarda müstakil bab başlığı olarak işlemişlerdir. Mesela Şeyhulislam İbn Teymiyenin Emri bil Maruf Nehyi anil Münker isminde basılmış müstakil eseri vardır. Yine buna yakın konularda Hisbe ve Siyaset adlı risaleleri vardır. Keza Şeyh Muhammed bin Abdilvehhab (rh.a)ın Kitabut Tevhid adlı eserinde La ilahe illallaha Davet Etmek başlıklı müstakil bölüme ve buna Fethul Mecid başta olmak üzere alimlerin yaptığı açıklamalara da müracaat edilebilir. Davet ve emri bil marufu içeren ayetlerin tefsirlerine müracaat edilebilir vs. Bunları ve buna benzer eserleri okumadan, fıkhetmeden davet işine girişmek faydadan çok zarar getirir. Kişi davet için ehil değilse, etrafındaki kişileri ehil kimselere yönlendirmesi gerekir, tabi davetten hedefi muhataplarının ateşten kurtulması ise böyle yapar. Davet ederken derdi şöhret, liderlik veya taraftar kazanmak ise kendi ehil olmadığı halde inatla davetçi pozisyonunda kalmaya devam eder; o takdirde de hem sapar hem de saptırır. Son olarak davet için muhatapların iyi seçilmesi gerekir. Yasin suresi 11. Ayette söylenildiği gibi

إِنَّمَا تُنْذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَٰنَ بِالْغَيْبِ

Sen ancak zikre tabi olanı ve görmediği halde Rahmandan korkanı uyarabilirsin.

Keza şöyle buyrulmuştur:

فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى (9) سَيَذَّكَّرُ مَنْ يَخْشَى (10) وَيَتَجَنَّبُهَا الأَشْقَى (11)

Eğer öğüt fayda verecekse öğüt ver. Korkan kimse öğüt alacaktır. Bedbaht olan kimse ise ondan uzaklaşacaktır. (Ala: 9-11)

Yani davet, öncelikle hak arayıcısı olan, Allah rızasını talep eden kimselere yöneltilmelidir. Böyle olanlar da günümüzde azdır ve her geçen gün de azalmaktadır. Böyle olmayan kişilere de davet yapılır ancak hak arayıcısı olan kişilere yapılacak davet uslubu ve ayrılacak zaman ile, böyle olmayan kişilere karşı kullanılacak uslub, anlatılacak konular ve gösterilecek ilgi farklıdır. Bu hususta Abese suresinin baş tarafındaki ayetler gerçekten ibret vericidir. Davete muhatap olmayan kişilere haddinden fazla ilgi göstererek zaman kaybetmenin ve asıl davet muhataplarını ihmal etmenin bir anlamı yoktur. Bu hususta söylenecek çok şey vardır, ancak bizim konuyla alakalı delillerden ve de alimlerin açıklamalarından özetleyeceğimiz şeyler kısaca bunlardır.

Davet esnasında karşılaşılacak sözlü ve fiili eziyetler sünnetullah gereği olan ve her peygamberin, her davetçinin başına gelen işlerdir. Bunlara karşı hazırlıklı olmak gerekir.Kişi bunlardan dolayı yeise kapılmamalı,bilakis başına bunlar gelmiyorsa kendisini sorgulamalıdır. Zira Müslüman olduğunu iddia eden birisi müşriklerden eziyet görmüyorsa, bu çoğu zaman o kimsenin dini izhar etmesinde ve yaşamasında var olan eksikliklerden kaynaklanır. Bu eziyetlere karşı yapılacak şey sabırdır. Şeyh Muhammed bin Abdilvehhab (rh.a)ın dediği gibi: İlim, amel, davet, sabır. Şeyh (rh.a) Üç Esas adlı risalesinde bu dört maddeyi Asr suresinden istinbat etmiştir. O surede Allah Azze ve Celle şöyle buyurmaktadır:

وَالْعَصْرِ (1) إِنَّ الإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (2) إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (3)

Asra andolsun ki insan hüsrandadır. Ancak iman edip Salih amel işleyenler ve de birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır.

Davet esnasında görülecek eziyetler karşısında tıpkı Mekke döneminde Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ve ashabı gibi hareket etmek gerekir. Günümüzdeki gibi tevhid ehlinin güçsüz olduğu dönemler için onların yaşadıkları birer numune teşkil etmektedir. Onlar akidelerinden taviz vermedikleri gibi, kafirlere karşılık vermeye de kalkışmamışlardır. Onlar, bu hususta şu tarz ayetlerin hükmünü uygulamışlardır:

وَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلاً

Onların dediklerine sabret ve onlardan güzel bir şekilde ayrıl. (Müzzemmil: 10)

فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ

Allah, emrini getirinceye kadar affedin ve görmezden gelin. (Bakara: 109)

İslamın ilk yıllarında bu emredilirken, daha sonra Müslümanlar güç kazandığı zaman bunun yerine cihad ayetleri gelmiştir. Şu halde Müslümanlar, bu hususlarda güçlerine göre hareket etmekle mükelleftirler.

Kafirlerin saldırısını elle defetmek mümkün olduğu halde bunu yapmayıp sabretmek caiz olmadığı gibi, buna güç yetiremediği halde kendisini gücü yetmediği şeylerle mükellef kılıp kafirlere dille veya elle saldırmaya kalkmak da caiz olmaz. Zira bunun neticesinde Müslümanların yok olmasına ve davet imkanlarının tamamen ortadan kalkmasına yol açacak felaketler meydana gelir. Nitekim bugün cihad iddiasındaki bazı grupların boylarından büyük işlere kalkışmaları neticesinde meydana gelen musibetler ortadadır. Bu türden Allahın ve Rasülünün sünnetleri gözetilmeden yapılan hareketler, mevcut zarardan daha büyük zararlara yol açar ve belki davetin başladığı yere geri dönmesine hatta daha kötüye gitmesine sebeb olur.

Şeyhulislam İbnu Teymiyye (rh.a) Sarimul Meslul adlı eserinin 221. Sahifesinde şöyle demektedir:

عنون في الدين وباية قتال الذين اوتوا الكتاب حتى يعطوا الجزية عن يد وهم صاغرون
له من الذين اوتوا الكتاب والمشركين واما اهل القوة فانما يعملون باية قتال ائمة الكفر الذين يط
ا مـ ستضعف او في وقت هو فيه مستضعف فليعمل باية الصبر والصفح عمن يؤذي الله ورسو
فمن كان من المؤمنين بارض هو فيه

Müminlerden her kim mustazaf (güçsüz) olduğu bir diyarda veyahut da mustazaf olduğu bir vakitte yaşarsa Ehli kitaptan ve müşriklerden Allaha ve Rasulune eziyet edenlere karşı sabretmeyi ve onları affetmeyi emreden ayetle amel eder. Fakat güçlü olan kimseler ise dine dil uzatan küfür önderleriyle savaşmayı emreden ayetle ve de kitap ehliyle elleriyle küçülerek cizye verinceye kadar savaşmayı emreden ayetle amel eder.

Kısacası gücü neye yetiyorsa onu yapar. Davet esnasında kafirlerle gereksiz tartışmalar, laf kavgaları gibi şeylerden sakınmak gerektiği gibi din adı altında nefsani çekişmelerden de uzak durulmalıdır. Bizzat dinimize dil uzatmadıkları müddetçe şahsımıza yönelik saldırı ve hakaretleri yeri geldiğinde affetmesini öğrenmemiz gerekir. Bu, Allah Rasülü (sallallahu aleyhi ve sellem)in ahlakıdır. Zira o kendi nefsi için intikam almazdı, ancak Allah için intikam alırdı.

Davet uslubuna gelince; bu davete muhatap olan kişiye ve içinde bulunulan zemin ve zaman göre değişen bir şeydir. Allahu Teala şöyle buyuruyor:

نَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنّ رَبّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ
ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَ

"(Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle çağır. Onlarla en güzel şekilde tartış; doğrusu Rabbin, kendi yolundan sapanları daha iyi bilir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilir." (en-Nahl 16/125)

İbnul Kayyım (r.h.) bu ayet hakkında diyor ki:

ادل بالتي هي أحسن فإن رجع إلى الحق وإلا انتقل معه من الجدال إلى الجلاد إن أمكن
ذا يحتاج مع الحكمة إلى الموعظة بالترغيب والترهيب وإما أن يكون معاندا معارضا فهذا يج
ظة ولا جدال وإما أن يكون معرضا مشتغلا بضد الحق ولكن لو عرفه عرفه وآثره واتبعه فه
لحق راغبا فيه محبا له مؤثرا له على غيره إذا عرفه فهذا يدعى بالحكمة ولا يحتاج إلى موع
فذكر سبحانه مراتب الدعوة وجعلها ثلاثة أقسام بحسب حال المدعو فإنه إما أن يكون طالبا ل

Allah Subhanehu, bu ayette davet mertebelerinden söz ediyor ve bu mertebelerin davete muhatap olanların mertebelerine göre üç mertebe olduğunu belirtiyor.

1- Davete muhatap olan kimse hakka talip olan, ona rağbet eden, hakkı seven ve onu öğrendiğinde başkalarının tersine- ondan etkilenebilecek durumda biri ise bu kişiye hikmet yoluyla davet yapılır. Bu durumdaki bir kimse ile öğütleşmeye ve tartışmaya gerek yoktur.

2- Kendisine davet yapılacak olan kimse, (haktan) yüz çevirmiş ve onun zıddıyla (yani batılla) meşgul olan birisi olmakla beraber, hakkı öğrendiğinde onu tanıyıp hemen kabul ederek, ona tabi olacak bir kimse ise bu kişi hikmetin yanı sıra öğüt yoluyla teşvik ve korkutma yoluyla öğüt verilmeye muhtaçtır.

3- Kendisine davet yapılacak olan kimse inatçı ve bu davaya karşı biri ise kendisiyle en güzel şekilde tartışılması gerekir. (Yapılan karşılıklı tartışmalar sonucunda) bu kimse hakka dönerse, ne ala. Aksi takdirde, artık cidal (tartışma) safhasından imkan varsa- cellad safhasına geçilir." (es-Savaikul Mursele, sf 1276)

Böylece görülüyor ki Kuran-ı Kerim herkes için aynı davet yöntemini önermemiştir. Kimisi vardır hak arayıcısıdır, kimisi vardır gafletten dolayı batıl üzerinde olup uyarıldığında düzelebilecek bir kimsedir, kimisi de hakka karşı bile bile inad eden birisidir, belki de konuşulmayıp sadece savaşılmayı hak eden bir kimsedir. Bütün bu insan tiplerine göre ayette zikredilen davet yöntemlerini tesbit edip uygulamak gerekir. Böyle yapmayıp da herkese karşı aynı davet metodunu uygulamak ve sonra da başarısızlıktan şikayet etmek akıllıca bir iş değildir.

Günümüzde kendisini İslama nisbet eden kişileri davet yöntemiyle Mekke müşrikleri gibi İslama bağlılık iddia etmeyen kişileri davet yöntemi elbette ki farklıdır. Zira bizim çevremizdeki müşrikler Kurana tabi olma iddiasındadırlar. O yüzden bu insanlara davet etmeden önce yapılması gereken öncelikli şey bu kimselere tevhidi bilmediklerini göstererek davete muhtaç olduklarına bir şekilde onları ikna etmektir. Bugün tevhid daveti olarak ortaya çıkmış hareketlerin başarısızlığının temelinde bizzat davetçilerin akidevi ve menheci tutarsızlıklarının yanı sıra, bu tutarsızlıkla da ilişkili şekilde- muhataplarına bu gerçeği, yani İslamı bilmedikleri ve ondan uzak oldukları hakikatini kabul ettirememeleri yatmaktadır. Zira günümüzdeki insanların en temel hastalığı kendilerini Müslüman kabul etmeleri ve Müslüman olmadıkları gerçeğini bir türlü kabullenmemeleridir. İnsanların anadan atadan kültürel manada bir İslam kimliğini miras almış olmaları onları şeytanın da vesvesesiyle- rehavete ve bir tür müstağniliğe sevketmiş, o yüzden kişinin ancak kendisiyle Müslüman olabileceği dinin asıllarına, Rasullerin davet ettiği tevhid kelimesi olan La ilahe illallahın reddettiği ve kabul ettiği meselelere dair ilimden yüz çevirmişlerdir. Öyle ki çoğu insan neredeyse kendisine tevhid anlatılmasını veya bu konuların sorulmasını hakaret olarak algılar bir haldedir. Bu tip kimseler doğrudan La ilahe illallah kelimesini anlatan kitap, konuşma vsden sıkılırlar, ama daha önce hiç bilmedikleri demokrasi, muhakeme, tekfir vs konularla ilgilenirler. Zaten kendi eksikleri olarak da ancak bunları kabul ederler. Yani bir nevi İslamı aslında biliyor ve yaşıyorlar da sadece bu tarz güncel konularda eksikleri varmış gibi düşünürler. Çoğu davetçi de ya yanlış teşhis yaparak böyle düşündüğünden veya insanların dinin aslından habersiz olduklarını bildikleri halde tevhidin asıllarına yönelik davetin kalabalıklar nezdinde prim yapmamasından ötürü asıllar üzerinde çok durmayıp güncel meseleler üzerinde yoğunlaşmaktadır. İşte bu yanlış davetten dolayı günümüzde çoğu kişi tevhidin ve Müslüman olmanın ölçüsü böyle sayılı birkaç maddeymiş gibi algılamakta ve okul, askerlik, muhakeme vs birkaç meseleye küfür dediği takdirde meselenin biteceğini zannetmektedir. Davet de batıl bir şekilde bunlar üzerine yapılmakta ve kişilere bunlara göre Müslüman veya kafir hükmü verilmektedir.İşte bu noktada davetçiye düşen vazife, önce kendisi asıl meselenin bu olmadığını, asıl meselenin tevhid akidesinden büsbütün yüz çevirmek olduğunu iyice anlaması ve

karşısındaki muhatabına da böyle sizin şu küfrünüz var vs tarzında muayyen meselelerden girmek yerine ona tevhidin cahili olduğunu ve bunun da dinden yüz çevirmesinden kaynaklandığını, hatta güncel meselelerdeki küfürlerinin de bu imansızlıktan, dinden yüz çevirmeden kaynaklandığını göstermek olmalıdır. Bunun için de çeşitli yöntemler denenebilir. Mesela ilah, şirk, ibadet, küfür gibi dinin temel kavramlarına dair sorular yöneltmek, buna dair gündem oluşturmak, dini bilmediklerini ve bizzat iman esaslarına dair bildikleri şeylerle de amel etmediklerini onlara pratik örnekler üzerinden göstermek gibi yöntemler denenebilir. Tabi bunları yaparken muhatabı rencide etmemeye, siz şöylesiniz böylesiniz tarzı polemiklere girmemeye dikkat etmelidir. Bütün bunlar uygun bir uslupla, muhatap üzerinde üstünlük kurma veya bilgilerini muhatabına pazarlama şeklinde değil, onun hidayetine vesile olma gayesiyle yapılmalıdır. Kişi, hak arayışına girmekten yüz çevirip hala kendisini müstağni görmeye devam ediyorsa o zaman İbnul Kayyimin bahsettiği inatçı insan profiline yönelik tavsiyeler uygulanmalıdır.

Kısacası davet konusunda yapılacak şey, önce doğru teşhis, sonra bu teşhise göre yapılacak doğru tedavi yöntemini bulmak ve uygulamak olmalıdır. Tabi, bunu yapabilmek için, başta da belirttiğimiz gibi önce davetçi olacak kişinin ilimle kendisini terbiye etmiş olması gerekir. Vallahu alem